

Độc Hội Luận Tình Yêu của Platon

dững quỳnh

Trong Lịch Sử Viện Nam, Lê Thánh Tôn được liệt vào hàng anh quân. Ngoài chuyện an bang tế thế. Ông còn có tài xướng họa đối ngâm. Nhà vua lập hội Tao Đàn Nhị Thập Bát Tú, qui tụ 28 văn nhân tài俊. Một vị khởi xướng về đầu, các vị họa tiếp về sau, tạo thành một hợp khúc liên ngâm; hoặc một vị xướng nguyên một bài, vị sau đối ứng họa bài tiếp theo, cú thể mà quay vòng theo thể liên hoàn, liên vận, đủ 28 bài thơ chung một chủ đề. Sau này Phan Thanh Giản và các tao nhân mặc khách phường Nam lập hội thơ Bạch Mai Thi Xã, cùng một hưởng ấy.

Thói thường, tũu nhập ngôn xuất, trong đám tiệc tùng chén chú chén anh, tiệc rượu đột biến thành hội nhạc hội thơ cũng nhiều, ta quen gọi là văn nghệ tự phát. Truyện kể rằng viên quan nọ nổi tiếng một nước sâu dân, hạ sinh quý tử, mở tiệc ăn mừng. Thục khách gồm vô số tao nhân thanh lịch. Giữa tiệc, chủ nhân cao hứng mở hội thơ đột xuất... Đến lượt Nguyễn công Trứ, ... mượn hứng cây vông trước thềm nhà quan, tức cảnh sinh tình, cất tiếng sang sảng ngâm vang:

Bồn man khởi tử chẳng vun trồng.
Cao lớn làm chi những thủ vông?
Tuổi tác càng già càng xộp xáp,
Ruột gan không có, có gai chông.

Bài thơ tử tuyệt ngôn tại ý ngoại, ai cũng biết cố ý xô xiên châm chích.. Tiếp hứng, cụ nghệ Nguyễn quý Tân(??) cảm tác bài tử tuyệt di dòn sâu cay, kết bằng hai câu đột biến:

Ngày sau chóng lớn đi ăn cướp,
Cướp lấy công danh, ấy mới tài.

Văn chương thù tạc là loại hình cổ như trái đất. Hai ngàn năm trăm năm về trước, Platon mượn loại hình Thù Tạc hưởng độc gia khám phá thực chất của TÌNH YÊU. Banquet hay Hội Luận Tình Yêu là buổi mạn đàm có rượu nồng dề béo, bữa tiệc do biên kịch gia Agathon tổ chức thiết đãi, mừng ông đạt thành công mới trong ngành kịch nghệ. Tiệc rượu qui tụ nhiều bậc danh nhân tài俊 trong ngành văn học nghệ thuật thái cổ Hy Lạp: thi nhân, biện thuyết, danh y, hiền triết...

Sau tuần rượu đầu, một số tinh táo, nhóm khác chuyển choáng hơi men, Phedre khai hội tán dương Thần Tình Ái. Biện thuyết tuyệt vời, ông ca ngợi Eros, thần tình yêu hay hết ý. Thính giả bị cuốn hút vào trốt xoáy "...Vạn tuế Tình Yêu, Vị thần cao quang, hùng vĩ...vững bá trong đảng thần, suối nguồn hạnh phúc cao sang. Tham luận của Phedre văn vẻ tuyệt vời, nhưng nhẹ về ý, phảng phất nét chung chung thường tình.

Tiếp đó, nhiều vị đảng đàn tán dương, nhưng Platon lướt qua, rồi dừng lại cho ta lắng nghe Pausanias luận đàm.

Ông khai mở một lối mới đi vào bản chất Tình Yêu. Văn vẻ hoa mỹ, vận dụng lối

hoán dụ, ông phân tích hai dạng Tình Yêu, mặc hình tượng Eros:
Một Eros chịu nữ thần Aphrodite dân dã-ái nữ của Thượng Thần Zeus và thần nữ Dioné-khống chế.

Một Eros chịu nữ thần Aphrodite thanh khiết-xuất thân từ gia tộc Uranus và Bọt Sóng Đại Dương-quản nhiệm.

Eros nhục dục dân dã thì thấp hèn không đáng quan tâm, xa rời lớp người cao sang quyền quý.

Eros thanh khiết cao vời, Tình Yêu là sản phẩm của sóng biển đại dương, mỗi xúng đáng tôn vinh chúc tụng. Chính thủ tình yêu trong sáng cao khiết này khởi hứng, bắt nguồn cho loại tình yêu nam nhân trưởng thành, quyến rũ, thu hút đam mê của lớp thanh niên trai trẻ, lớp trẻ yêu lớp "già", trong quan hệ đồng tính luyến ái phái nam. Thời ấy, đồng tính luyến ái là chuyện rất kỳ trong đám dân già bình thường, nhưng lại phát triển trong giới quyền quý. Platon, qua Pausanias chủ trương nên trân quý dạng Tình yêu này vì nó vừa trí tuệ lại mỹ miều xinh tươi.

Tham luận thứ ba, lý ra xoay vòng, đến lượt Aristophane. Vì quá chén, lại bất ứng mắc chứng nấc cut, đành nhường Eryxima "đi" trước, Là lương y chuyên nghiệp, ông biện giải Tình Yêu hay Eros đồng nghĩa với Quân Bình và Hoà Hợp. Eros liên hợp các đối cực, qui chung về một mối. Khai thác và mở rộng ý hướng mà Pausanias đã trình bày, ông nói: Mỗi vật hữu cơ đều nhất nhất tàng chứa hai vị thần Eros hay hai dạng Tình yêu (Thanh khiết và nhục dục), giống như Nóng với Lạnh, khi hoà quyện với nhau thì đem lại đầm ấm, bổ tình lợi sức.

Hết nấc cut, Aristophane, tỉnh tỉnh trào lộng thông tục, đáng về tao nhân hiền triết đứng lên biện bạch. Thói thường, thiên hạ chỉ nói đến hai phái tính Nam - Nữ, Ông này nhấn mạnh đến giới tính thứ ba, hợp thể của hai giới tính Nam Nữ, mà ông gọi là androgyne. Ông mô tả androgyne có thân hình tròn vo như mặt trăng, mẫu thân của chính mình- (mặt trăng là "quí tử" của Mặt Trời và Trái Đất)- Cả ba dạng sinh vật Người Nguyên Thủy rất mực dững mãnh kiêu căng., khinh mạn cả đến Thánh Thần Thiên Địa. Thiên giới xôn xao, thánh thần nổi giận, nộ khí lan khắp trái đất bầu trời. Thiên Thần, địa thần khai hội tính kế diệt bạo trừ gian, trừng trị loài người ngạo mạn. Đức Thượng Đế Zeus tuốt guôm xẻ dọc mỗi con người thành hai mảnh. Dấu tích vết guôm cắt còn lưu lại trên thân thể mỗi người, ấy là Cái Rún... Từ đây, mỗi người sinh ra tự nhiên muốn kiếm tìm cái "nửa người" chia cắt kia. Tìm được thì hân hoan thoải mãn, không được thì đau khổ xót xa. Qua biểu tượng hoán dụ, Aristophane hướng ta đến những xúc cảm, quyến luyến, hồi hộp, đắm say khi gặp được người tình, người yêu; "Minh với Ta tuy Hai mà Một"... như chim liền cánh, như cây liền cành.

Đến lượt Agathon, ông ca ngợi Tình Yêu như một Tâm Điểm, hội tụ mọi cốt cách phẩm hạnh. Ông tán dương Eros, vị thần Trẻ Đẹp. Duyên Dáng, Phước Hạnh và Tốt Lành, Uyên thâm, quảng bác, linh hoạt, diễn giả trích dẫn đầy áp thơ ca giá trị làm nổi bật ý tình ông muốn diễn. Tuy nhiên, ràng hay thì thực là hay, nhưng ý vẫn chứa thật sâu sắc mở rộng. Vì thế, phải đợi nghe Socrates bàn thêm. Khác với những tham luận vừa nêu, tầng bậc tình yêu đủ vánh đủ vẻ, Socrates chỉ luận bàn chuyện sát thực: Tình Yêu không nhất thiết bao gồm mọi phẩm tính tốt đẹp, thường được thiên hạ đề cao tán tụng. Nhà hiền triết thuật lại cuộc đàm đạo giữa ông và nữ đạo trưởng Diotimé về bản chất và biểu hiện của Tình Yêu. Theo Diotimé, Eros-Tình Yêu-Chẳng thánh thiêng, cũng không phạm tục, nhưng 'Thần Tình Đại Trí' (grand génie). Eros là quý tử của nam thần Poros-Xảo trá, Quay

Quất- và thần nữ Pénia-Khôn ngoan,Đạo hạnh-.Kế thừa cha,Eros thất thường tráo trở;nổi dối mẹ,Eros thuần khiết ,xinh tươi.Eros chết mỗi ngày và sống dậy khác hơn,những chẳng khi nào toại lòng xứng ý,bù lại,rất kiên nhẫn,tri chí,quyết tâm,thường đến bất ngờ,lúc ta không mong đợi.Tình yêu chọn con đường 'vẻ đẹp' mà đi ,nhưng đây là vẻ đẹp thuần khiết,cao vợi,không vương vấn vật chất nhục cảm,nó cận kề với sự chân thật và trong sáng.

Socrates vừa luận bàn xong,một nhóm say sưa chuẩn choáng do Alcibiade dẫn đầu uà vào,y muốn gây sự với triết gia.Eryxymas chen vào hóa giải,đề nghị thực khách biểu dương Socrates.Thế là chuyện dữ thành lành,Alcibiade đổi giọng,thảm thiết nong nân tán dương nhà hiền triết.Nhưng Socrates không lấy thế làm vui.Thật ra,Platon mượn Alcibiade ca ngợi bản thân Socrates,ngụ ý' đề cao giá trị luận điểm tình yêu mà triết gia khai triển.

Buổi Hội Luận kết thúc bằng tiệc rượu chung vui ,rồi nghỉ ngơi thư giãn.

KHÁI NIỆM CHỦ YẾU :

Platon vận dụng tiệc rượu Banquet,tạo cơ hội tôn phong thần ái tình lên ngôi vương bá,từ đó khám phá và lý giải bản chất và biểu hiện của Tình Yêu:Phedre ca ngợi Eros Tình Yêu là một trong những vị thần cổ xưa nhất,nôm na mà nói,ái tình có từ muôn thuở và tồn tại mãi đến ngàn sau.Ái tình mạnh mẽ vô phưởng địch nổi.Pausanias và Eryxymas coi ái tình là người bạn thủy chung. Aristophane nhấn mạnh đến giá trị nhân bản của ái tình,Eros giàu nhân tính nhất,hộ thần và lương y,ngăn chặn và chữa lành mọi thương tật,phá vỡ mọi trở ngại ,giúp ta vươn tới hạnh phúc cao cả tuyệt vời.Agathon hưởng ta khám phá nét tươi nhuận trẻ trung,suối nguồn hạnh phúc của Tình Yêu,còn lại ,Socrates,vạch một lối riêng,xác định Eros là bậc Đại Trí.

Lược qua những khái niệm kể trên,ấn tượng còn đọng lại là,cùng một đối tượng,mỗi người nhận định những biểu hiện và bản chất ái tình một cách,chẳng ai giống ai.Vì thế không thể qui kết chung định nghĩa ái tình là gì và bản chất như thế nào.

Tuy nhiên,qua luận trình của Socrates,một số khái niệm nhen nhúm hình thành:Tình Yêu gắn liền với ham muốn-Ham muốn không chỉ giới hạn là sự thèm khát đơn thuần sự vật nào đó,nhưng là một tác tố trung gian giữa 'muốn' và 'không có'.Qua hình tượng Eros,ham muốn yêu thương là vị sứ giả và trung gian của con người và Thần Thánh,từ Thần Thánh đến con người.Nó biểu hiện sự thiếu vắng không phải là cái 'Ta có' mà thiếu vắng cái 'ta là'.Tình yêu là sự vượt qua chính mình,để vươn tới cái Mỹ,cái Đẹp.,Đôi theo Tình Yêu của những tâm hồn Đẹp và những hành vi Đẹp,ta chiêm ngưỡng được cái Đẹp thuần khiết,thánh thiêng,trường tồn vĩnh cửu,Cái Đẹp Tự Thân.

Đọc Hội Luận Tình Yêu,ta có ấn tượng hình như tác giả cố ý biện chính cho dạng Tình yêu đồng tính nam,hay đồng tính gian dâm(pederastie),tác giả phân bua,khoả lấp chất nhục dục hay nhục cảm,cho rằng dạng quan hệ này hướng ta tới cái đẹp cao nhã thuần khiết.Điểm này,tính thuyết phục không cao,gây nhiều

thác mắc.

Dù sao, luận giải của Socrates cũng cố giải trình hầu hết những thắc mắc băn khoăn về tình yêu, khá thoả đáng, xác thực..Platon mở rộng tầm nhìn của mỗi người chúng ta về cơ cấu phức tạp của Tình Yêu và Ham muốn.

Hội Luận Tình Yêu của Platon tạo ảnh hưởng sâu sắc đối với phong trào Tân-Platon ở Thời Phục Hưng, nó gợi hứng cho những họa phẩm kiệt tác sống mãi với thời gian.

Diễm gia trang,
18/9/2001